

This is an electronic reprint of the original article. This reprint may differ from the original in pagination and typographic detail.

Please cite the original version: Andreas Lindén : När molnen är trasiga. Västra Nyland, 31.7.2018.

VÄSTRA NYLAND, IDAG-kolumn,
att publiceras **tisdag 31.7.2018**.

När molnen är sönder

I början av förra vintern hade vi med jämna mellanrum snö också i södra Finland. I mån av möjlighet åkte jag pulka med barnen, byggde snögubbar och snölyktor. Upprepade gånger, efter att marken blivit vit på kvällen, var det svart och regnigt nästa morgon.

– Pappa, är molnen sönder när det alltid kommer snö som bara smälter bort? frågade min femåriga son en morgon då jag förde barnen till dagis.

– Jo, molnen är sönder! kände jag mig tvungen att svara.

Klimatförändringen innebär att vädret ändras i medeltal. Klimatet är det för årstiden typiska vädret för en viss plats. I södra Finland har klimatförändringen varit asymmetrisk, så att vintern och våren blivit varmare, medan försommaren har blivit kallare. Formellt sett räknas klimatet för en given plats och årstid som medelvädret över 30 år, så egentligen kunde man säga att vår senaste uppdatering gäller klimatet för 15 år sedan. Då vi pratar om extremt väder som följd av klimatförändringen, handlar det oftast inte om att växlingarna blivit större, utan snarast om att vädret p.g.a. ändrat medeltal skiljer sig allt oftare från det vi är vana vid. Våra förväntningar är mentala och kulturellt betingade, i bästa fall 15 år föråldrade.

Vad innebär klimatförändringen för vår natur? Det är ett av de mest populära teman inom modern ekologisk forskning. Olika djur- och växtarter reagerar på väldigt olika sätt och i olika grad. De flesta arter reagerar ändå på något sätt. Mera allmänna mönster är att flyttfåglar anländer tidigare på våren och häckar tidigare. Växter och ryggradslösa djur uppenbarar sig också allt tidigare på våren, men alla lite i olika takt. Många sydliga arter sprider sig allt längre norrut. Den asymmetriska förändringen leder t.ex. till att de allt tidigare häckande fåglarna får ungar som måste klara sig i allt kallare förhållanden, ofta med mindre mat.

Oberoende av en arts egen respons eller tolerans till klimatet, påverkar det här i högsta grad alla arters biotiska miljö, d.v.s. vilka andra arter de lever tillsammans med; föda, fiender, symbionter, sjukdomsalstrare. En förutsättning för samspel mellan arter är att de förekommer samtidigt under året. En färsk artikel i den vetenskapliga tidskriften PNAS granskade i vilken grad förekomstens samtidighet har ändrats hos 54 artpar som uppvisar biologisk interaktion. I motsats till vad många tänkt, har samtidigheten inte blivit konsistent sämre, men efter år 1980 har graden av samtidighet ändrats med en cirka tio gånger större hastighet än före 1980, i en eller annan riktning.

Om vi antar att arterna är anpassade till varandras närvaro, innebär det här mycket stora förändringar och sannolikt allt flera utrotningshotade och utdöende arter. En klen tröst är att klimatet nog har förändrats tidigare också, men det här torde vara första gången som människan själv har söndrat molnen.

Andreas Lindén är specialforskare vid Yrkeshögskolan Novia i Raseborg

